СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 204. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 20-го жовтня 1943. No. 204. Jersey City, N. J., Wednesday, October 20, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ГОЛОСУВАННЯ НАД СТРАЙКОМ ЗАЛІЗНИЧНИКІВ

ВАШИНГТОН. — Провідники залізничих службовців, яких число досягає 1,350,000 осіб, виявили, що довготривалі непорозуміння в справі підвишки платні найдуть свій вислів у майбутнім страйку в цілому краю. Ще цього тижня будуть вислані бальоти до залізничих братств, щоб вони переголосували, чи хочуть страйку, чи ні. Загально панує переконання, що більшість заявиться за страйк на знак протесту проти способу поладнування іхнього домагання за підвишку платні. Залізничники негодують на федеральні агенції, які не можуть досі заняти ясного становища в цій справі. Ситуація погіршуеться до такого ступня, що провідники братств між залізничниками тратять контролю над членами.

БУДЕ ПРИЛЮДНЕ ПЕРЕСЛУХАННЯ МАЙНЕРСЬКИХ ЗАЖАЛЕНЬ.

ВАШИНГТОН. — Після невдалого зазиву до повороту страйкарів до праці, Воєнна Рада Праці рішила перевести прилюдне переслухання в справі жалів страйкарів у Алабамі і в Ілинойс на бажання власників копалень з Апалячійських околиць. Переслухання підтримує юнія майнерська, яка домагається заключення контрактів між юнією й операторами і признання платні для майнерів від часу вступу до майни.

ОБЖАЛОВУЮТЬ ДЕПАРТАМЕНТ ВІЙНИ В ПОТУРАННЮ КОНТРАКТОРАМ.

ВАШИНГТОН. — [illegible] Контрольор Линдсі Ворен виніс проти департаменту війни жалобу, начебто цей департамент був незвичайно уступчивий для контракторів у іхніх домаганнях, на шкоду для держави в міліонах, а дехто каже навіть у біліонах долярів. Ворен навів 270 найдивачніших неоправданих домагань контракторів, заплачених грішми податковців. Він згадав такі приклади: Контрактор дістав заплату за вставлення штучних зубів свому наемцеви; за перевезення пса і т. п. Департамент війни потвердив такі заплати. Ці надужиття буде розбирати Комісія для Військових Справ при палаті репрезентантів.

НАЙБІЛЬША ЧЕРЕДА ХУДОБИ В ІСТОРІЇ.

КАНЗАС СИТІ. — Найбільша череда худоби в історії Америки прибула до тутешньої різні, бо аж 57,000 штук. Звідси вони будуть вислані до „кукурудзяної смуги" в Середнім Заході до тучення, щоби опісля піти на зарізь. Найвище число худоби перед тим зареєстровано в Шікагу 16. листопаду 1908. р. Тоді було 49,128 штук.

ШІКАГО. — Внаслідок приморозків у західних стейтах тодошні худоби привезли до тутешніх „стакярдів" 200,000 штук худоби на зарізь. Попередного тижня привезено сюди 167,000, а ще перед тим 123,000 штук.

ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ ЗА ПІДВИШКУ ДЛЯ РОДИН ВОЯКІВ.

ВАШИНГТОН. — Палата послів приняла одноголосно плян, переголосований уже сенатом, щоб підвищити платні на утримання членів родини вояків. Одначе тут зроблено малу зміну, а це, щоб жінка з однією дитиною діставала по $80 замісць дотеперішних $60, а кожна наступна дитина по $20 у місяць. Надальше остається платня по $50 для бездітних жінок.

ВИКИНУЛИ ЖУРНАЛІСТА ІЗ СТЕЙТОВОГО КАПІТОЛЮ.

БОСТОН. — Арнолд Байхман, що писав в нюйорській газеті P.M. про антисемітизм у Бостоні, прибув на конференцію газетярів з губернатором Салтонстолом до стейтового дому. Скоро лише його представлено губернаторови, цей закликав: „Я думаю, що це був смердячий допис і ви зразу забирайтеся звідси. Коли ви прибуваєте до Бостону, ви повинні наперед провірити відносини, про які пишете". — Для вияснення сказав губернатор газетярам, що пів тузина жидівських полісменів дістали доручення провірити донесення антисемітизму в Бостоні, але нічого не найшли.

ДОМАГАЄТЬСЯ СВІТОВОГО БРАТЕРСТВА ВІД ЦЕРКВИ.

АТЛАНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — На зібранню синоду пресвитеріянської церкви з Ню Джерзі промовляв д-р Генрі Кофін Словн, президент Юніон Тіолоджікал Семінарі із Ню Йорку. Він поставив домагання, щоб церква завела всесвітне братерство і обстоювала економічну справедливість як у краю так і на цілому світі. Треба пригадати на слова Біблії, що „в церкві нема ні невільника ні свобідного, ні жидовина ні грека, але у всіх є Христос" Д-р Кофін розуміє під тим рівність усіх рас та народів. Одначе, назав він, це можна осягнути тоді, коли християнські церкви самі наперед зеднаються.

Націсти вимінюють воєнних плінників з Америкою

ВАШИНГТОН. — На підставі порозуміння між Злученими Державами й Німеччиною 17 американських воєнних плінників є вже в дорозі до Америки. Вони затрималися в Готеборг у Швеції. Між виміняними є 4 офіцири й 13 рядовиків. Покищо німці випустили таке мале число американців тому, що Німеччина має небагато американців в полоні. Живіша виміна відбувається між Англією й Німеччиною. Це вояки, які внаслідок недуги або каліцтва не можуть дальше воювати.

ЛИШЕ ТРИ КОРАБЛІ ЗАТОПЛЕНО ПРИ БЕРЕГАХ УПРОДОВЖ 15 МІСЯЦІВ

НЮ ЙОРК. — Віцеадмірал Адолфус Андрус подав до прилюдного відома, що німецькі та італійські субмарини не можуть тепер заподіяти великої шкоди американському мореплавству коло берегів, бо іх діяльність вже зашахована. У початках війни субмарини були пострахом для американських морських достав, а в останних 15 місяцях вони затопили лише 3 американські кораблі з набором на Атлянтійському побережжю.

ГЕН. АРНОЛД ОПРАВДУЄ ВЕЛИКУ ВТРАТУ У ЛІТАКАХ ПОНАД НІМЕЧЧИНОЮ

ВАШИНГТОН. — З нагоди новинки, що в налеті на німецьке промислове місто Швайнфурт дня 14. жовтня знищили німці 64 американських бомберів із залогою 593 осіб, появилася гостра критика воєнних чинників за завеликі втрати. Начальник Повітряної Сили Армії ген. Г. Г. Арнолд заявив, що така втрата це лише припадок. „Одначе, коли хто хоче поставити ці втрати на рівні з бизнесовими трансакціями, хай прийме до відома, що доляр за доляр це є наш зиск" — каже Арнолд. Він пояснив це тим, що бомбардування Німеччини є підготовою до кінцевого нападу, отже треба наперед знищити воєнний промисл Німеччини. — Це вияснення дав ген. Арнолд журналістам і запрошеним гостям, для котрих приготовив він окрему салю з лавками як у школі і дав ім одногодинний виклад про стратегію.

СЕКРЕТАР МОРГЕНТАВ У АЛЬЖИРІ

ВАШИНГТОН. — Секретар скарбу Генрі Моргентав полетів літаком до Альжиру в Африці, щоб там порозумітися з аліянтськими фінансістами в справі оснування світового післявоєнного банку. Він також відвідає побоєвища. Моргентав виїхав у товаристві двох економіних та фінансових знавців, щоб договоритися із представниками 25 аліянтських урядів в справі стабілізації гроша після війни.

Гол і Іден уже приіхали до Москви

МОСКВА. — Американський секретар стейту Кордел Гол і британський секретар заграничних справ Антоні Іден прибули до Москви на довго сподівану конференцію трьох держав. З ними приіхали теж Гаримен, новий американський амбасадор до советського союзу; Грін Гакворт, дорадник американського департаменту стейту; Виліем Стренг, британський асистент підсекретаря заграничних справ; та ген. Гейстингз Ізвей, начальник штабу при британськім міністерстві оборони.

При висіданню в порті іх привитали комісар заграничних справ Молотов і віцекомісар Літвінов. Гол сказав у своій заяві з того приводу, що йому „приємно прибути до столиці великої країни, обєднаної з моїм краєм для спільної справи".

АЛІЯНТИ ЗБИРАЮТЬСЯ ЩЕ ДАЛІ ЗБІЛЬШАТИ ДОСТАВИ ДЛЯ РОСІЇ

ЛОНДОН. — Америка, Британія, Канада й Росія прийшли до нового порозуміння в справі достави воєнних матеріялів і харчів для советської Росії. На основі цеї угоди достава цих матеріялів для Росії має бути значно побільшена.

Від 1. жовтня 1941 р. Америка вислала Росії воєнних матеріялів вартости 2 біліонів 444 міліонів долярів.

НІМЕЧЧИНА ЖУРИТЬСЯ ЧУЖИМИ РОБІТНИКАМИ

МАДРИД. — Німецький уряд починає вже побоюватися, що з наступом аліянтських військ на Европу приявність у Німеччині 12 міліонів чужинецьких робітників може стати одною з її головних проблем.

Від упадку Мусолінія серед італійських робітників у Німеччині слідно сильне невдоволення. Французькі робітники в Німеччині були невдоволені ще давніше. Гестапо відкрило останніми часами загрозливі обяви саботажу з боку чужинецьких робітників. Польські й російські робітники, досі услужливі, починають теж підносити голови. Слідно невдоволення навіть серед чужинецьких робітників, що працюють на німецьких фармах у Баварії. Через те уряд зарядив, щоб цих робітників не пускати жити на фармах, а запирати наніч у спеціяльні бараки, що стоять на боці від інших будинків села.

ДІЛА МИЛОСЕРДЯ ПЕРЕД ВІВТАРЕМ. Світло газолінової лямпи заступає світло свічок у церкві коло провалу Кіенці в Італії, коли британський лікар робить операцію. У церкві саме влаштовано шпиталь.

АЛІЯНТСЬКИЙ НАСТУП ПОЗА ВОЛЬТУРНО

АЛЖІР. — Сильно посилений опір і численні атаки німецьких відділів на аліянтські позиції на правім березі ріки Вольтурно значно звільнили наступ аліянтських військ в Італії. Головно восьма армія мала до переборення сильну оборону ворога. Пята армія, кинувши панцирні відділи й піхоти через мости, заняла Канчельо, на північ від Вольтурна. Британські й американські відділи заняли деякі горби та взялися вибивати артилерією гнізда ворожої артилерії, укритої в сильно замаскованих позиціях на горах. Ворогови прибули останніми часами нові підкріплення через італійські порти.

ДОКАЗ НАЦІСТИЧНОГО ТЕРОРУ В ІТАЛІЇ.

НЕАПОЛЬ. — Американські кореспонденти побачили на власні очи наслідки націстичного терору в Італії, коли дійшли до міста Каяцо, на горбі на північ від ріки Вольтурно. Місто панує над цілою долиною ріко, й німці були в ньому від перших днів вересня. Спершу вони реквірували авта, потім зброю, наконець радія й машини до писання, виправдуючися воєнною конечністю. Коли стало ясним для всіх, що німців незадовго проженуть з міста, вони почали систематичний грабіж населення, що тривав повні два дні. Всякого, що ім опирався, стріляли на місці. Як аліянтські війська входили до міста, тіла вбитих німцями людей ще лежали на вулицях і по домах не похоронені.

З убивством в багатьох випадках ішли впарі насилування жінок. Наконець пішло розмисне нищення того, чого німці не могли забрати. В крамницях товари обливано газоліною, й підпалювано запальними бомбами. Через два дні по іх відході лютували по місті пожари.

Коли аліянтські війська ввійшли до міста, населення не могло здержати вислову своєї радости. Інші в люти до німців нападали на тих німців, що осталися та на забраних аліянтськими військами бранців. Двох з них побито важко фляшками.

БРАТОВБИЙЧА ВІЙНА МІЖ ГРЕЦЬКИМИ ПАРТИЗАНАМИ.

КАЙРО. — Генерал Наполеон Зервас, провідник „грецької національної демократичної армії", подав до відома, що він створив нові відділи своєї армії на верхах і в лісах Епіру для боротьби проти ривалізуючих з ним партизанів, що походять зо західної Македонії. Досі між ривалізуючими партизанськими групами приходило тільки до менших сутичок; та тепер загально побоюються, що ворожнеча між групами може довести до битв на велику скалю.

„ТІТО" КРИТИКУЄ АМЕРИКУ ЗА ДАРУНОК ЛІТАКІВ МІХАЙЛОВИЧОВИ.

ЛОНДОН. — Ген. Йосип Броз („Тіто"), провідник югославських партизанів, подав через контрольоване ним радіо протест проти дарування чотирох літаків Америкою для ген. Міхайловіча. Протест називає дарунок помилкою та підсуває думку, що цих бомбовиків Міхайлович не буде вживати проти німців.

Президент Рузвелт передав цей дарунок офіціяльно 6. жовтня. Перебрав іх в імени югославського уряду його вашингтонський амбасадор Фотіч зо заявою, що вони будуть ужиті „для помочі поневолених, але не переможених народів Югославії".

У протесті „Тіта", говориться, що його партизани це нині одинока сила, яка ставить в Югославії опір німцям. Радіо подало теж вістку, що партизани „Тіта" розвели широку акцію за захоплення всеї Словінії.

Тимчасом з кватири ген. Міхайловіча подають, що його партизани вдарили нагло в північному напрямі, аби захопити позиції над Дунаєм і перервати комунікації Осі цею водною дорогою.

КРІВАВІ БОЇ ЗА МЕЛІТОПОЛЬ.

ЛОНДОН. — Московський комунікат подає, що червона армія продерлася чотири милі глибше в загин Дніпра, аби обійти сотки тисяч німецьких військ. Берлінський комунікат признає, що німецькі війська мусять відступати на полудневім секторі російського фронту, бо на них наперли 300,000 російських військ. За московським комунікатом, червона армія заняла за день 23 дальші місцевости й вбила 4,000 німців.

У Мелітополи ведуться далі безупинні бої, що свою завзяттям нагадують бої в Сталінграді. Червона армія теж поправила свої позиції на північ від української столиці Києва.

АЛІЯНТСЬКІ РЕЙДИ НА ЗАХІДНУ ЕВРОПУ.

ЛОНДОН. — Трома хвилями літали аліянтські літаки в понеділок на рейди на західну Европу. Рівночасно добуті від німців летничі поля в Італії заосмотрювано в бомби й інші припаси, потрібні для бомбардування Німеччини.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ МАЄ ПРОПАСТИ ЩЕ ОДНА НАГОДА?

Можливо, що вихід Сомнера Волеса з департаменту стейту не буде такою великою втратою, як це з багатьох боків боялися. Можливо, що й це лихо вийде на добре американському громадянству, коли Велес буде далі відкрито говорити свої погляди, оперті на глибоким досвіді в уряді, як це від оноді відкрито говорив у річницю Товариства Заграничної Політики.

Ця промова це був один заклик до Америки до відважної політики в заграничних справах. Це був осуд всякої боязливости, інерції, заскорузлости, дрібної зависти за суверенність. Це був заклик до несебелюбного ідеалізму й до відважного прояву провідництва.

Він ще раз звернув американцям увагу на те, що вся ця війна промине безплодно, якщо Америка не використає свого передового становища в війні та не візьметься за організацію мира. Для виграння мира не досить проголосити якісь загальні ідеали, чи засади. Для цього треба збудувати ще відповідну машинерію для переведення цих засад у життя. Ця машинерія мусить мати владу переводити свою волю проти бажання нехочих, вразі потреби навіть ужити сили. Звісно, така міждержавна організація своїм існуванням та діяльністю обмежує суверенність держав, одначе з тої причини не можна від такої організації цуратися; аджеж кожна міждержавна угода обмежує повну суверенність держави, а чейже з тої причини ми не будемо цуратися робити міждержавної угоди.

Цей заклик до акції приводить нам на память часи першої світової війни, коли вся Америка приплескувала знеслим засадам, голошеним підчас війни тодішнім президентом Вилсоном, а коли то вона теж не мала відваги взяти проводу в акції за організацію мира на тих засадах, бо така акція вимагала від Америки певних жертв. Вдруге стукає в двері Америки нагода зробити для людства велике діло, якого для нього не може зробити просто ніяка інша держава. І вдруге перед американською свідомою частиною громадянства встає питання, чи цим разом Америка дозріла до проводу, який проситься в її руки, чи може й цим разом Америка відцурається своєї провідної ролі, як це вона зробила при кінці першої світової війни.

Це питання ще зовсім виразно стоїть перед американським громадянством, коли бувший підсекретар стейту виразно заявляє, що велике число американців ще не розуміє вповні ролі американського уряду в міждержавних справах. Промова Сомнера Велеса причиниться певно поважно до скріплення тої течії, що стоїть за повну участь Злучених Держав в міждержавній організації світа для мира, одначе не можна себе рівночасно дурити, що ця струя вже переважила та що вона певна перемоги. Суспільні сили, ворожі такій політиці, ще дуже сильні й не багато бракує, аби вони мали перевагу.

Лишається 45 біліонів долярів

Цього року громадяни в Америці мають добрі заробітки, через продукцію на війну, але вони можуть менше витрачувати, через те, що продукція на домашні потреби є значно менша.

Коли багато є грошей, й коли попит на товари є великий, тому, що їх є мало, так „нормально" ціни йдуть вгору, й тоді промиса, а радше торгівля й спекуляція забирають, при помочі високих цін, усю надвишку заробітків.

Одначе тепер федеральний уряд у Злучених Державах (за прикладом Англії й Канади) подбав — через контролю цін і платень, щоб бизнес не загарбав усі заробітки громадянства.

Рахують, що цього року громадянство Злучених Держав, після заплачення податків, матиме ще 125 біліонів долярів прибутку. З того воно може витратити на домашні потреби найбільш 85 біліонів долярів, тому, що продукція на ці потреби тепер є обмежена й далеко менша як в часах мирних, — а тому з того прибутку ще лишається $45,000,000,000.

Бизнес тих грошей не дістане, а куди ж вони подіються?

Поправді їх повинен дістати федеральний уряд, в податках і через позички, просто від громадян, або посередно через банки й інші установи — на ведення війни.

Одначе з податками самими справа трудна, бо люди не люблять надто високих податків. І тому то порадніше є, щоб уряд більше позичав, а менше забирав у податках. Народ і так це заплатить, але не відразу, а уряд всеодно потрібні гроші добуде.

Але, щоб сталося, громадяни самі мусять піти назустріч урядови.

Вони повинні сплачувати довги, побільшувати свої обезпечення (навіть платити на обезпечення на довший час наперед), складати ощадності у банках, так, щоб ті банки й інші установи могли більше позичати урядові, а крім того самі громадяни повинні купувати державні воєнні бонди, щоб теж безпосередно давати урядові позичку на воєнні потреби.

Це поможе у війні, прискорить перемогу над ворогами Злучених Держав, а притім охоронить громадян від надмірних податків, а після війни забезпечить для них готовий капітал у випадку скрути.

ПОРОЗУМІННЯ З РОСІЄЮ НЕЗВИЧАЙНО ВАЖКЕ

Коли на порозуміння з ворогом є легка рада, а це брутальна сила, то на порозуміння з приятелем треба вишукувати більше скомпліковані способи. На це звертає увагу між ін. Вортер Липман, колюмніст нюйорської „Геральд Трибюн". Він подає причини, чому то треба було аж прилюдного зазиву по радіо, щоб хоч звернути увагу світа на ці труднощі, яких не можна вирівнати дипломатичною дорогою.

Бо ці труднощі самозрозумілі, як хто студіює політику. Безупинні комуністичні інтриги, ведені цілими роками, не могли настроїти населення Америки прихильно до Росії. Отже треба аж штучних способів, щоб населення забуло за минувшину. Подібний настрій панує в Росії супроти Аліянтів. Росію зігнорували у мирі в Версаю; самі Аліянти пішли війною проти Совєтів на закінчення першої европейської війни; проти Росії вставновили вони цілу низку незалежних держав на Сході Европи в 1919 р., не допустили навіть до нарад у Мінхені, де вже тоді рішалася будуча доля світа. Отже накипіло по обох боках теперішних приятелів чи союзників і тому не легко змінити опінію про себе самих. Правда, вже досі зроблено багато для порозуміння, але ще не все.

А тут виринають нові проблеми: Треба щось порішити в справі границь Німеччини і союзів на Сході Европи; про незалежність скандинавських країв; про справу відродженої Франції; вирішення ладу в східній Азії і багато, багато інших. Отже, як тільки є спірних справ, то не можна подумати, щоб зїхалися голови держав, гарно засміялися і один одного вчарував до вічної згоди. Добре сказав Черчил у своїй промові в Квебеку, що наперед дипльоматія мусить підготовити справу до такої міри, щоб загалом розмова була можлива і мала вигляди на успіх.

Коли ми станемо на такому становиці, то тоді вже зрозуміємо і можливість виграти мир. Тоді така конференція буде справжньою історичною подією. У глибшому значінню для виграння мира треба роботи складеної з двох частин: Перша: Сконсолідувати бритійську державу з її домініями для спільної акції, а тесаме треба осягнути і з американськими републиками. Це буде одна сторона для переговорів. А друга сторона роботи буде виконана на таких самих засадах Росією. Друга: Тоді щойно треба переговорити спірні питання в Европі й Азії. І то не лише з Росією, але теж і з іншими Аліянтами. Щойно, як розвяжеться такі питання, можна приступити до обговорення засад мира без страху за відному війни.

З цього ясне стане кожному, що ми граємо за найвищу ставку, щоб виключити на будуче можливість повновної війни тими самими ворогами за здобуття світа. Коли ми наперед не поладнаємо спорів між нами самими, ми приготовляємо сцену для будучої війни. Уложення підстав до порозуміння з Росією буде водночас і підставою до післявоєнного ладу. Бо лише, і виключно лише, як Вашингтон і Лондон порозуміються з Москвою, Німеччина буде нешкідливою, а малі держави будуть чутися вільними, і не будуть кісткою кидання серед гри великих держав. Тоді й Китай буде мати нагоду відзискати своє значіння, на яке він так добре заслужив.

З усього сказаного виходить, що із самого документу про „колективну небезпеку" не можна надіятися забезпеки. Таксамо не можна мріяти про „співпрацю" з самих паперових плянів. За забезпекою треба Західним Державам знад Атлантійського океану глянути до Росії, яка є великою державою і існує в самому серці Евразійського континенту.

Коли таке порозуміння буде осягнене, тоді буде положена підстава під формальний документ і під політичний механізм для його успішного ділання. Тоді теж не буде вічних скептиків, які сумніваються у можливість довготривалого мира. Отже, коли говориться про порозуміння зо Сталіном, треба цю справу трактувати серіозно і в почуттю історичної конечности для великої майбутности, а не для великих наголовків у газетах.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Англійська преса про польські спори

ЛОНДОН, (ОНА. — Від часу як поляки перенесли свою політику до Лондону, англійська преса вже кількома оппадами звертала їм увагу, аби не сварилися між собою тоді, як їх рідний край находиться в неволі. Тепер знов дає їм лекцію, але початок до острої полеміки дали ті поляки, що в краю.

З Польщі вже кілька разів були вістки, що між партизанами і тайною військовою організацією були криваві сутички. Партизани нібито мають тягнути за Совєтським Союзом і хочуть завести в Польщі такий самий лад, як є в Совєтах, а тайна польська організація під проводом лондонського уряду має стреміти до відбудови такої самої Польщі, як та, що істнувала перед війною. Навіть з тими самими політичними порядками і границями.

Польське правительство в Лондоні дивиться на партизан, як на щось чуже і неприємне. Факт, що польські партизани зводять з німцями криваві бої і винищують окупантів де можуть, не має в очах польського уряду ніякого значіння.

Англійці ж інакше беруть цю справу. Для них не тільки кожна організація, але й кожна окрема людина, що бере активну участь в боротьбі з ворогом, має свою вартість і місце. Тому власне, як прийшла вістка з Москви, що Ванда Васілевська написала в газеті „Вольна Польска", що члени тайної польської організації в Польщі, замісць нищити німців, вибивають партизан, то ліберальна преса в Англії знов забрала голос в польській справі і сказала, що як поляки не покинуть братовбивчої боротьби, то вона до добра не доведе. Польща тепер находиться в руках лютого ворога, який не лиш старається знищити край економічно, але й вживає всіх способів вигубити польський нарід. Адже в Польщі зараз є поверх сотні концентраційних таборів в яких німці замкнули найкращий цвіт польського народу, а ті, що осталися на волі, або втікли закордон — постійно сваряться і вбивають один другого. Це вода на німецький млин, кажуть англійці. Розуміється, не всі. Є й такі англійці, що також партизан не люблять, але в більшості — англійці не хочуть бачити в Польщі цивільну війну і радять полякам не робити авантур. Впливовий англійський тижневик „Трибюн" піддав думку, щоби хтось з англійських офіцирів перекрався до Польщі і вилляв полякам на голови холодної води. Газета є тої думки, що між поляками треба завести порядок.

ПРИСПІШЕНО ПРОЦЕДУРУ ПРИНИМАННЯ ЧУЖИНЦІВ ДО ВОЄННОЇ ПРАЦІ.

ВАШИНГТОН. — Воєнний департамент оповіщує, що відтепер негромадяни можуть одержати дозвіл на працю у воєнній індустрії в протязі 48 годин після того, як їх аплікації будуть представлені відповідним властям. Давніше ця процедура забирала найменше чотири тижні часу.

Більш року справа дозволу чужинцям працювати у воєнній індустрії була в руках головного команданта військової поліції, що робив це для департаменту війни і маринарки. В багатьох випадках аплікація чужинця була перевірена в протязі 48 годин, але на остаточне одобрення треба було багато часу, бо бюро вище згаданого начальника мусіло інформувати про це людей, призначених наглядати над персоналом. Тому власне така процедура забирала багато часу і в бюрі накопичувалася велика кількість аплікацій, які ще більше гальмували роботу. Через це дозвіл негромадянам на працю припізнювався.

Загально кажучи, чужинцям, безогляду на те, чи вони з союзних держав, невтральних, чи навіть з ворожих, працювати не заборонено. Однак, коли негромадянин зголоситься до праці у фабриці літаків, яка має замовлення від департаменту війни або від департаменту маринарки, то працедавець повинен звернутися до них за дозволом, бо бувають випадки, що фабрики мають від згаданих департаментів контракти, які клясифікуються, як тайні, довірочні і обмежені.

Щоби справа з дозволом негромадян на працю у воєнній індустрії не затягалася, то воєнний і маринарський департамент передали право одобрювання аплікацій дистриктовій службовій команді і представникам військової воздушної сили.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

55)

— Але відки тобі такі думки до голови приходять, хлопче? — запитався зачудований Сень. — Упав батько згори, дідько його бери! Погиб той, ну й добре!

— Але, як він не винен? Знаєш, як я здибав його і вхопив у руки, і він почув, до чого це воно йде, то так спищав: „Даруй життя, даруй!" А як я в тій же хвилі пхнув його... знаєш... то він тільки зойкнув: „Не винен, не винен!" Опісля задудніло, затріщало, я полетів геть. Але той голос його все зі мною, все в мені, так і чую його! Господи Боже, що я зробив! Що я зробив!

Бідний парубок заламував руки. Сень дармо старався потішити його. Йому все здавалося, що вкинений в яму касієр був невинний.

— Ну, як той був невинний, то ти поправся, — сказав вкінці роззлоблений Сень, — і пішли й винних тою самою дорогою! Нехай невинний дармо не покутує!

Ті слова були мов удар обуха для Прийдеволі. Оглушений ними, він похилив голову і знов затися в свій кут, не говорячи й слова.

А між тим побратими кінчали нараду.

— Головна річ тепер, — говорив Бенедьо, — вербувати людей до нашої кумпанії. Хто з ким на роботі стоїть, або в шинку здибається, або на вулиці розбалакається, зараз і навязувати про те! Все розказувати: яка плата нуждення і який рятунок можливий. І складки збирати. Я гадаю, щоби кожний збирав між своїми знайомими, а назбиране щовечора віддавав головному касієрові, котрого тут нині треба вибрати.

— Добре, добре, треба вибрати касієра! — гукали всі. — Ану, кого би тут на касієра?

Радили то цього, то того, вкінці стало на тім, що нема ліпшого касієра, як Сень Басараб.

— Що, — сказав неприязно Сень, почувши це, — я мав би бути вашим касієром? Нікоти! Я від нині й зовсім не хочу належати до вас! Ані я, ані мій брат.

— Не хочеш належати? А то чому? — скрикнули всі.

— Бо ви сходите з тої дороги, на котру раз стали при здоровій застанові. Я своєї дороги не попущуся!

— Але хтож яку дорогу зміняє? — сказав Андрусь. — Тут зовсім нічого не змінюється!

— Що? І ти з ними? — спитав понуро Сень.

— Так! З ними!

— А присягу забув?

— Ні, не забув.

— А ногами топчеш, хоч і не забув.

— Не топчу! Послухай лишень і не фуріячся (не сердися)!

І Андрусь приступив до нього й почав шось стиха говорити йому до вуха, що зразу, бачилося, не припадало йому до смаку. Але чим далі, тим більше випогоджувалося Сеневе лише, і в кінці майже радісно скрикнув він:

— А, коли так, то добре! А я, дурний, і не догадався! Здорові, побратими, буду вашим касієром і надіюся, що не пожалуєтеся на мене!

— А тепер ще одне, — сказав сильним, радісним голосом Бенедьо, котрий нині раптом із звичайного побратима став немов головою і провідником усіх. — Побратимпобратими! Ви знаєте, я простий робітник, як усі ви, виріс у біді і нужді, бідний мулярський помічник і більше нічого. Несподівано й непрошено впала на мене панська ласка, і мене Гаммершляг поставив майстром, а далі й будівничим коло нової нафтарні. Дякувати йому не маю за що, бо я його не просив про ласку, а тільки йому ж з того користь, що не потребує окремо платити будівничому. А мені дає по три ринські денно; як на мене, бідного робітника, то це сума дуже велика. У мене в Дрогобичі бідна стара мати, їй мушу післати щотижня часточку свого зарібку, нехай два ринські, другі два ринські спотребую через тиждень для себе; значиться, лишається за кожний тиждень ще чотирнадцять ринських. Усе те я обіцяюся давати до нашої каси!

— Гурра! — закричали побратими. — Нехай живе побратим Бенедьо! Я також обіцяю по ринському на тиждень! Я по пять шісток! Ось мої три шістки! Ось мої!...

Бенедьова бесіда, а ще більше його приклад розбудили в усіх запал і охоту. Сень Басараб тут таки зібрав на початок дещо грошей, а Прийдеволя, котрий знав крихітку письма і котрого Сень упросив собі за помічника, попрозначував стоярським олівцем на куснику білій з тютюну, що хто дав.

Весело розійшлися побратими, радісні надії виринали в їх головах спроза темних теперішних суморокiв і пестили їх щирі серця, мов схід сонця рожевим блеском красить пусті, каменисті й сумовиті вершини Бескиду.

(Дальше буде).

З ДАНІЇ ВТІКЛО ШІСТЬ ТИСЯЧ ЖИДІВ.

СТОКГОЛЬМ, (ОНА). — Шведська преса доносить, що відколи німці почали нагінку на данських жидів, шість тисяч їх потрапило переправитись через воду до полудневої части Швеції. Кажуть, що данське громадянство давало їм поради, як і куди втікати і помагало жидам грішми. Шведський уряд не робив жидівським втікачам ніяких перепон. Їх принято, як воєнних збігців і дано їм всяку можливу поміч.

Данські політичні партії, священство й організоване громадянство внесли на руки окупаційної німецької влади протест і заявили, що німці не мають ніякого права переслідувати данських громадян, безогляду на те, до якої раси чи релігії вони належать.

Проф. Микола Чубатий

Большевицька Історія України

(Історія України. Короткий Курс. Видавництво Академії Наук УРСР, Київ 1941. Сторін 411).

II.

Яка ріжниця між українською та большевицькою історією України.

Провідною думкою, консеквентно переведеною в большевицькій історії України, є погляд, що український нарід це правда окремий нарід від російського, він має свою культуру, свою мову то що, одначе український нарід неспосібний бути незалежною державою від Росії. Ціль виразно політична, яка ніяким чином не випливає зі самого наукового досвіду, себто з історичних фактів. Тому большевицька історія України є виразно ненаукова, бо політично тенденційна.

Як сказано, большевики, не перечать самого істнування українського народу, як це роблять ще деякі передпотопові мамути між галицькими темними москвофілами або навіть деякі царські вчені професори порозміщувані на американських університетах. Зрештою не роблять цього вже здебільша навіть небольшевицькі російські еміґранти в Европі, які стрічалися віч-на-віч з українською дійсністю та виділи могутній зрив української національної свідомости. Там в Европі твердити, що українського народу нема, це значить говорити, що в полудне сонце не світить. Тому в совєтській Росії та поза Росією між европейською російською еміґрацією росіяне, які ніяким чином не в силі погодитися з цею думкою, щоб Україна найбагатша частина Росії та поважний філяр її могутности, малаб колись від неї відійти, видумали іншу концепцію.

Істнує — мовляв — окремий український нарід з власною духовістю, з власною культурою, так само як істнує ще третій, білоруський, нарід на сході Европи, хоч він не проявляючи такої високої національної свідомости, як українці, не справляє росіянам такого клопоту. Істнують отже три народи на сході Европи — російський, український та білоруський, але істнує тільки одна нація, себто одна цілість спосібна до державного життя.

Білі росіяни кажуть, що ту націю треба називати російською, а державу Росією, червоні нині є ще осторожніщі в офіціяльних виступах та ту націю зложену з багато народів називають радянською нацією, а державу СССР. Звідси виходилоб, що є ніби якесь непорозуміння поміж передпотоповими істинно-русскими мамутами в Америці та вже більше поступовими росіянами в Европі. Американські мамути обурюються, шлють делютації, щоб не називати Західної України, Карпатської України Україною, тільки Росією. Червоні росіяни поплескують їх по плечах та немов кажуть: не будьте такі наївні. Українці існують як окремий нарід, вони навіть нація, але ми й ви приямуємо до того самого, щоб вони ніколи нацією не були. Будьте терпеливі та більше майте такту, ми хочемо того самого, що й ви. Ми хочемо, щоб й українці і осібним народом не були, але це можна зробити за пятьдесять, сто літ такої саме політики, яку ведуть червоні росіяни супроти українського народу. І нам не бажане, щоб вони були навіть окремим народом, бо це постійна загроза утрати України та її багацтв, тільки, що ми це саме робимо більше тактовно та зручно, а ви це хочете робити гіршими, старими цілком збанкротуваними способами. Заперечуєте це, чого заперечити не в силі.

Спитаєте, чи є вчені росіяни, що чесно підходять до української справи, які вважають український нарід не тільки за окремий нарід, але теж за окрему націю, яка має право і політично усамостійнитися, відділитися від Росії? Є й такі росіяни, але їх дуже мало. В історичній науці представником такого чесного наукового підходу до українського народу є московський історик Пресняков, який перший з московських істориків став на становищі, пропонованім професором Грушевським, що у Східній Европі є три самостійні нації, російська, українська та білоруська. У своїм знаменитім творі: Образование Великорусскаго Государства (Петроград, 1920) він став на становищі, що Росія є там, де є росіяни. Тому початків російської чи московської нації та держави не треба шукати в Києві на Україні, як це роблять всі другі російські історики, а навіть автори большевицької Історії України, виданої Академією Наук УРСР, тільки на Московщині. Тому російська історія зачинається не в Києві, тільки в суздальськім князівстві, що є колискою російської нації та російської держави так само, як Київ української, Полоцьк і Минськ білоруської.

Багато людей переконаних що в політичнім житті тих поглядів був Ленін, котрий правда, душею прагнув комунізму на Україні так, як по цілому світі, але дротяними нагайками громив тих російських комуністів, передовсім з поміж змосковщених інородців, що були на дні душі такими самими реакційними единонеділимцями, як царські політики та не визнавали неросійських народів як нації. Один із памятників Леніна таки поіменно між тих ворогів неросійських народів зараховує зросійщеного поляка Дзержинського, та зросійщених грузинів Орджонікідзе та Сталіна.

Звідси і випливає ясна різниця поміж українськими істориками та російськими большевицькими чи небольшевицькими. Українська історична наука без виїмків приняла ту одиноко науково узасаднену думку проф. Грушевського, що українська історія, історія українського народу це історія тої землі, на якій нині живе український нарід в більшости. Українська історія це історія Києва, Харкова, Полтави, Одеси, Кубані, Львова, Ужгороду. Нерозумом є на приклад шукати російської історії на Україні, в Києві чи Харкові, так само як української поза нинішньою Україною. Можна тільки говорити про впливи. Російська історія, історія російського народу це історія цілої тої території, де нині живе російський нарід, білоруська там, де нині живе білоруський нарід.

Тим способом російська історія не має що шукати своїх початків на Україні. За часів старої київської держави Московщина як територія неукраїнська належала до України як її окраїна. З часом Московщина дозріла та усамостійнилася, приняла багато від України, віру, церковну мову, але згодом відірвалася політично від Києва та стала сусідом України. Зовсім так, як колись Франція була кольонією Італії, римської держави. Італійською етнічно ніколи не була, тому своєю усамостійнилася та стала нині сусідом Італії. Український нарід, по думці українських істориків, є не тільки окремим народом, але теж окремою політичною нацією, себто має право створити власну державу та самому господарити багатствами власної землі. Схоче український нарід увійти у федерацію з народом російським чи польським, може це зробити, але вже як самостійна нація.

Давні російські та нинішні большевицькі історики твердять, що український нарід ніколи нацією отже й господарем на власній землі бути не може. Він від прастарих часів нібито все був звязаний з російським народом і ніколи не може відділитися, бо вони політична цілість. А що сотки літ переваги Московщини зробили російський нарід сильнішим тому його мова повинна бути мовою першою в тій спільній нації, Москва повинна керувати використуванням дібр України та других народів, бо російський нарід це брат, але старший брат, що має під опікою молодших братів. Річ природна навіть фраза про старшого брата, це це святочна фраза, бо в дійснім житті цей старший брат є диктатором. Проявляє той, в його поняттю, молодший брат український охоту стати самостійним, так треба йому розпечени залізом викорінити такі „сепаратистичні" задуми, бо Україна це невідлучна частина радянського союза, себто Росії.

Остання совєтська конституція говорить правда, навіть про право кожної союзної републики, отже кожного народу, відокремитися від совєтського союза та стати державною нацією, одначе це тільки фраза без всякого значіння, як багато законів в совєтськім союзі, виданих радше для замилення очей внутрі та пропаґанди за границею ніж для переводження їх в життя. Яке розуміння цього права відокремлення кожного народу вияснявтов. Сталін ще в юні дні большевицької революції на VII. партійній конференції 24. квітня 1317. „Не треба плутати, говорив він, цього питання з питанням про обовязковість відокремлення в той чи інший момент. Це питання партія повинна розвязувати в кожному окремому випадку, цілком самостійно з точки зору інтересів боротьби за соціялізм. (Історія стор. 278).

Колиж то може таке статися, щоб для російської партії большевиків та для соціялізму були непотрібні багатства України. Напевно ніколи.

Ось ясні різниці поміж українською та большевицькою історичною наукою. М. Грушевський та ціла школа українських істориків на радянській Україні репрезентували український погляд, що українці це самостійна нація, за це їх зліквідували у Всеукраїнській, ще тоді, Академії Аaук. Нинішні большевицькі історики (байдуже якого вони походження українського чи російського) репрезентують в історичній науці погляд, що українці не є самостійною нацією, тільки поки що окремим народом без права колинебудь бути самостійним. Такі теж погляди переводжені стисло в цілій історії України видання Академії Наук УРСР — 1941.

(Дальше буде).

ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД ДУМАЄ ПЕРЕНЕСТИСЯ ДО ВАРШАВИ

ЛОНДОН, (ОНА). — Дня 12. жовтня появилося в Лондоні тисячне число польської урядової газети „Дзєннік Польскі". Перше число вийшло 12. липня 1940 року. Офіційний орган польського уряду був першою щоденною чужомовною газетою в Лондоні. Газета ніколи не спізнялася і, каже, що завше виражувала думки польського народу.

Редакція заявляє, що як на фронтах піде добре, то польське правительство і його офіційний орган скоро перенесуться до Варшави.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

З праці Злучених Відділів У. Н. Союзу.

На чергових зборах Злучених Відділів У. Н. С., дня 15. ц. м. обговорено та вирішено слідуючі справи:

1) 50-літній ювилей У. Н. Союзу.

Річницю 50-літнього ювилею У. Н. Союзу відсвяткують наші відділи в неділю, 27. лютого 1944 р. В програму свята ввійде гра Спортової Дружини У. Н. С., концерт та товариська забава.

2) 40-літній ювилей тов. „Любов".

В неділю, 14. листопада ц. р. відсвяткує найстарше філядельфійське товариство „Любов", 45 відділ У. Н. С., сороклітття свого існування.

Закликаємо усіх чесних Союзовців з Філядельфії та околиці взяти масову участь в цьому святі, яке відбудеться на Українській Галі в год. 5. пополудні.

3) Окружні збори.

Чергові окружні збори філядельфійського округа відбудуться в Філядельфії в неділю, 14. листопада ц. р. в год. 3. пополудні, в домі Горожан, 847 Н. Френклин вул. Прохаємо відділових урядників нашого округа прийти на ці збори, щоби спільно вирішити справу 50-літнього ювилею нашої організації та зачати нову організаційну працю над приєднанням нових членів.

4) Справа організатора.

Приявні урядники відділів заявилися одноголосно за те, щоби мати в Філядельфії і околиці постійного організатора, бо тільки тоді справа приєднання нових членів буде як слід наладнена.

Збори доручили головному контрольорови д-р В. Галанови переговорити цю справу з кількома наміченими кандидатами та подати вислід переговорів головному урядови У. Н. Союзу.

5) Збірка на Національний Военний Фонд.

Збори рішили звернутися з закликом до усіх Союзовців, щоби вони складали обильні жертви на Національний Военний Фонд, через український комітет м. Філядельфії.

6) Біжучі справи.

На піддержку праці Военних Матерей рішено дати з каси Злучених Відділів У. Н. С. суму $25. Рівнож висказувано думку, що булоб доцільним поширити так корисну працю тов. Военних Матерей — та включити в їх круг ділання теж відвідини в военних шпиталях.

За уряд Злучених Відділів У. Н. С.:

Д-р В. Галан, пресдс.;
С. Чорномаз, касієр;
С. Слободян, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОБОЖНІ БАЖАННЯ РОСІЇ.

Дня 13. ц. м. П. П. донесли звідомлення, що червона часопис „Правда" в Москві, котра висловлює погляди большевицького уряду, писала до надходячої конференції трьох держав у Москві, що на конференції не мається обговорювати стан балтійських держав, бо большевія уважає ті краї своєю складовою частиною. Не мається також порушувати справи границь Совєтів. Совєти доводять, що на тій конференції не обговорюється ані справи границь Британійської Імперії ані границь Америки, томуто нема потреби обговорювати справи границь Совєтів.

З того ясно виходить, що по розбиттю Гітлерівців червоний цар мабуть сам захоче установляти границі червоної імперії і Европи.

Вже з наведеного донесення виходить, з якими то труднощами буде вестися згадана конференція, від висліду котрої буде залежати, чи кінець війни прискориться, чи ще може протягнеться на довший час.

Видко з того теж, як то большевики розуміють демократію і Атлянтійський Чартер. Їх кожний пояснює по свому і на свій лад. Малі й недержавні народи, що стільки покладають надій на Чартер, можуть тільки розчаруватися, бо з Атлянтійського Чартеру може вийти те саме, що з Вілсонових чотирнацять точок.

Большевія вже нині показує всім, „що наша матушка Расєя всему свету галава".

Ми, українці, від себе бажаємо нашому секретареві Голови якнайкращих успіхів на згаданій конференції, бо вона може в значній мірі також прискорити визволення нашого многострадального народу.

Василь Кошобій,
Асторія Н. Й.

НІМЦІ ВИГУБЛЮЮТЬ ПОЛЬСЬКИХ ВЧЕНИХ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Польські державні кола в Лондоні мають вістку, що німці систематично винищують польських вчених. Кажуть, що недавно розстріляли у Вильні бувшого радника польського міністерства хліборобства, Мечислава Гутковського, а в концентраційному таборі в Освєцімі замучили професора польської гімназії в Орлові, Петра Фелікса.

Поляки говорять, що вони завше дістають вісти про винищування польської інтелігенції, і кажуть, що як так далі буде, то польський нарід остається без провідної верстви.

БОРОВСЯ ПРОТИ НАЦИСТІВ.—Цей молодий італієць бився з німцями на вулицях Неаполю до приходу аліянтських військ. Тепер він один з 600 італійців, що наповнили вщерть шпитань для невилічних.

Що писала "Свобода" тому 30 років?

Травень, 1913.

ЛІКВІДАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО ДОМУ В АМЕРИЦІ

„До стакголдерів Руського Народнього Дому в Америці: Оцею дорогою повідомляємо вас, власників шерів А і шерів Б, щоб чимскорше звернули їх на адресу С. Ядловського, бакс 76, Джерзі Сіти, Н. Дж., бо як довго ліквідаційна комісія не відбере шерів, так довго не буде могла звернути за них побраних гроші. Послідний речинець до звертання шерів є 30. червня 1913."

(Руський Народний Дім був плянований як іміграційна українська установа для всіх американських українців. Цей плян занехаяно тому, що не призбирано відповідних фондів і діяльність цієї установи злилася з відповідною чеською установою в Ню Йорку).

ПОМЕР МИХАЙЛО КОЦЮБИНСЬКИЙ.

З Чернигова наспіла сумна вістка, що в пятницю, 25. квітня, помер там звісний український письменник Михайло Коцюбинський. Він уродився в 1864 р. в місті Виниці на Поділю, був урядовцем в Бесарабії, відтак на Кримі, а вкінці в Чернигові. Упродовж останніх двох літ хорував на серце і покинув урядову службу. Виїхав до Італії, побував на острові Капрі, вертаючи відвідав галицьку Гуцульщину і описав опис її в своїм творі. Його твори вийшли окремими збірниками, а поміщувалися теж у „Київській Старині" та в „Літературно-Науковім Вістнику" у Львові.

ПРОСВІТНА КОМІСІЯ У.Н.СОЮЗА УЛАДЖУЄ ПБОСВІТНІ ВІЧА.

Повновласть. — Оцим письмом іменує Просвітна Комісія, заснована при Українськім Народнім Союзі, п. Дмитра Андрейка члена Просвітної Комісії своїм відпоручником та уповажнює його скликувати віча, промовляти на них іменем Просвітної Комісії, вписувати членів до „Американської Просвіти", установляти місцевих відпоручників, закладати читальні та взагалі вести всяку працю, що входить в обсяг Просвітної Комісії.

ЧИСЛО УКРАЇНЦІВ В ТОРОНТО, КАНАДА.

Пише Василь Сукота з Торонто: „У Свободі завважав я майже у кожному числі по кілька звітів з аматорських вистав, концертів та віч, а нема нічого про українців у Торонто. А є нас тут споре число, бо певно яких 2,000 душ, але, як це всюди буває, не тримаються разом".

АМЕРИКА КООРДИНУЄ СЛУЖБУ В РОСІЇ

КАЇРО. — Злучені Держави постановили відкликати з Москви ґен. Мічелу, що був там військовим представником ще перед вибухом війни з Німеччиною, та іменували нову американську військову місію з ґенералом Джаном Ділом на чолі, котра має скоординувати американські службові відділи в Росії. Ці посунення обчислені на вдоволення Росії.

НІМЕЦЬКИЙ ШТУРМОВИК ЗАСТРІЛИВ ПОЛЬСЬКОГО ХЛОПЦЯ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Польські кола в Лондоні одержали вістку, що 6. жовтня німецький штурмовик застрілив польського хлопця у Варшаві. Справа малася так: у варшавських трамваях є окремі розділи для німців, а окремі для поляків. Полякам заборонено сидіти в трамваю поруч німців. Місцеві люди це знають і не пхаються до них, але як хто прийде до Варшави з провінції, то незамітивши напису, попадає в біду. Німці не рахують на те, що людина може помилитися і, як прилапають польського чоловіка, чи жінку, що помилково увийде до трамваю і всяде в несвоє місце, то зараз починається тягання за переступ закона.

Таке було і з забитим польським хлопцем. Він не знав, що полякам заборонено сидіти в трамваю поруч німців, і увійшовши до трамваю, сів біля надутого німецького штурмовика. Німець обурився, спинив трамвай і казав хлопцеві забратися. Не знаючи в чому діло і, що злого він зробив, хлопець почав оглядатися, а німець вийняв револьвер і положив його трупом.

Члени підземних організацій у Варшаві засудили дикого штурмовика на смерть.

НІМЕЦЬКІ КОЛЬОНІСТИ З УКРАЇНИ ОСТАЮТЬСЯ В ПОЛЬЩІ.

СТОКГОЛЬМ, (ОНА). — Шведські кореспонденти доносять, що вертаючі з України німецькі кольоністи не дістали права вертати домів, але мусять оставатися в середній Польщі. Німецька влада каже, що вони можуть осістися на польських землях і працювати в користь своєї нації в такий самий спосіб, як працювали в Німеччині. Кореспонденти зауважують, що серед кольоністів панує велике невдоволення.

Р. Дмовський про українську справу

В останньому, в цілости присвяченому памяти помершого недавно провідника ендеків Р. Дмовського числі „Просто з мосту" поміщено цікавий лист Дмовського про українську справу. Лист писаний з Лондону в 1917 р. до предсідника „Польського Виконного Комітету на Руси" Йоахима Бартошевича в моменті, коли наслідком революції в царській Росії український нарід Наддніпрянщини зголосив своє право на національно-державне істнування. В дослівному перекладі цей лист звучить ось-як:

„Лондон, 19. липня 1917. Дорогий пане Йоахиме! Ми є свідками висунення на чергу дня може найтруднішої справи, яку бачила Европа — справи української. До нас доходять тут тільки часописні звідомлення. Тому не маємо даних на те, щоб сформувати собі відповідне уявлення ні про характерр уху, ні про територію, на якій він поширений, ні про суть його відношення чи то до Росії чи до Польщі, чи вкінці до Німеччини. А це справа першорядного значіння для нашої національної будучности. Спекулювання небагато поможе без потрібних даних.

Здається, війна триватиме ще дуже довго. З одного боку німці досить сильні, з другого в антантських союзників поглиблюється переконання, що без великої, вирішної перемоги вони програють політично. Ясна річ, що після розкладу російської могутности, нині безсумнівного факту, німці стануть володарями цілого Сходу Европи, якщо не виросте для них новий суперник на Сході. Таким успішним суперником може бути тільки польська держава, коли вона буде сильна і в своїй політиці дійсно незалежна.

Одначе на те, щоб Польща була сильна і дійсно незалежна, треба таких умовин:

1) щоб мала бодай 30—40 міліонів населення;

2) щоб мала відповідний простір, на якому скорий ріст населення швидко підносив би її могутність;

3) щоб відсоток поляків серед цього населення був такий значний, щоб польська держава не стала чимось у роді Австрії, але була польською національною державою;

4) вкінці, щоб мала кордони, які забезпечувалиб їй економічну та стратегічну незалежність.

З Данціґом, що був би в німецьких руках, з німецькою армією, що сиділаб з одного боку на Шлеську і з другого на мазурських озерах, Польща булаб на ласці Німеччини, залежна від неї навіть у своїх внутрішніх справах.

Звідси перша умовина: Польща мусить дістати назад цілу прусуку займанщину з Данціґом та Горішнім Шлеськом і мати з німцями кордон тільки від Заходу. Для цього треба великої перемоги над німцями, бо інакше вони польської землі не відступлять і не погодяться на таку Польщу. Здається, що антантські союзники змагають до такої перемоги і що навіть Америка готова посвятити для неї багато.

Велика журба зі східнім кордоном.

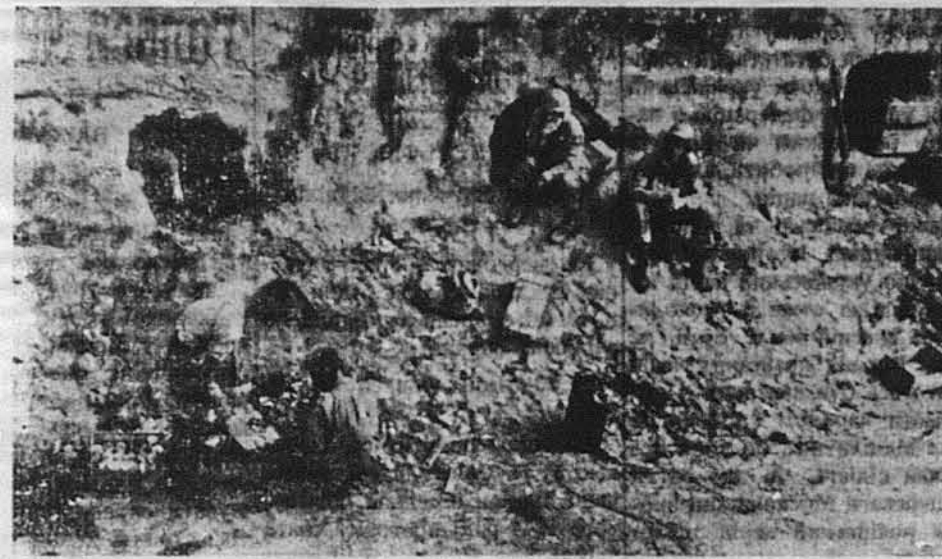
Щоб бути назовні сильним, треба нам посунутись досить далеко на Схід, але для збереження внутрішньої сили не можна посуватись за далеко, бо затратимо польський характер держави. Під цим оглядом північний схід (Литва, Білорусь) для нас безпечніший від південного сходу (Україна). На мою думку для нас булоб найліпше мати губерніі: ковельську, виленську, гродненську, більшу частину минської та Волині, вкінці зо два повіти Поділля (проскурівський та камянець-подільський). Але чи ріст української справи дозволить нам на таке краяння?...

Я хотів би знати, що Ви про те все думаєте.

Сердечно Вас здоровлю,

Роман Дмовський.

(„Діло" з 19. січня 1939).

У СВОЇХ „ЛИСЯЧИХ ЯМАХ".—Американські парашутисти вийшли зо своїх „лисячих ям", аби погрітися. Вони заняли позиції на провалі Кіюнці, в Італії, і держали його проти поважних сил ворога, поки не підійшли аліянтські війська.

Князь — анархіст

В 1938 році померла в Ленінграді одна сіра, незамітна людина — Катерина Альков, що в большевицькій дійсності не вівограла ніякої ролі. Проте преса широко відмітила її смерть. Річ у тому, що Катерина Альков на кілька літ перед війною стала героїнею неймовірної романтичної історії, яка могла трапитися тільки в умовинах російської дійсности — з її широким „русским" розмахом і в якій то історії першу ролю відограв братанич царя великий князь Микола Константинович.

Згаданий братанок царя Микола Константинович був причиною багатьох скандалів на царському дворі. Сам він — кремезний, пристійний мужчина — був любимцем найбільш аристократичних дам Петербурга. Одна молоденька дочка визначного царського генерала навіть відібрала собі життя внаслідок нещасливого кохання. За великим князем-красунем шаліли найкращі жінки аристократичного світу: неодна з них кидала мужа, діти і приходила до апартаменту князя. Царев було цього забагато. На одним балі в царській палаті — цар закликав до себе великого князя і сказав йому:

— Ти заслуговуєш на те, щоб тебе вислати на Сибір, але цим разом я ще прощаю тобі. Виїдеш до Ташкенту. Там будеш слідити за революційним рухом туркестанських анархістів. Поїдеш зараз завтра.

Великий князь мусів стати ні менше-ні-більше тільки шпигуном, отже тимсамим замешкав інкоґніто. Життя в Ташкенті нудне для того, що привик до царських балів.

Одинокою його розвагою — це відписувати на листи колишніх любовниць.

Для обережности він дістає від них листи на пост рестант — під якимсь фальшивим прізвищем. Листи доручує йому поштарка, молода, дівчина незвичайної краси. І одного дня великий князь спитався:

— Як ви називаєтеся?

— Катюшка. Катюшка Альков.

Великий князь приглянувся їй ближче: гарна, струнка, золотоволоса. Князь просить її — зустрінутися... Але Катюшка відмовляє:

— За багато дістаєте любовних листів.

— Якщо прийдеш до мене — вже більше не відберу жадного листа...

Стрічі почали повторятися щораз частіше і згодом перейшли в гарячу любов. Іось одного дня Миколай Константинович сказав:

— Одружуся з тобою.

Катюшка на велике здивування князя зробила глибокий двірський поклін:

— Ваша Величносте!...

Князь піднявся здивований.

— Відки ти знаєш, що я великий князь?

— Знаю. І тому не буду твоєю дружиною. Але тому, що я знаю хто ти є — отже признаюся тобі щодо себе: я стою у проводі анархістичної організації Туркестану. До мене належать присуди смерти. Тепер, коли ти знаєш все — можеш мене арештувати...

Але великий князь не арештував Катюші. Це драматичне признання ще більше зблизило князя до Катюші. Скінчилося на тім, що великий князь одного дня опинився разом з Катюшею на сходинах анархістів.

Князь анархіст.

О ось великий князь починає ближче цікавитися життям анархістів. Він не виступає там, як великий князь — але як їхній товариш. Він слухає їх арґументів і не робить з цього ніякого вжитку. А коли промовляє Катюша — князь очарований її словами.

Але між заговірниками є провокатор: це Федір, який теж любить Катюшу — і це стримувало його досі від зради. Але тепер, коли царський генерал увіївив йому в дорогу — він рішив пімститися на ньому.

Кілька днів пізніше поліція накрила сходини анархістів. Під проводом спеціяльного делегата охрани — вона виарештувала всіх, разом з великим князем Миколою. Тільки Федора й Катюші не було цього вечора. Федір силоміць затримав її при собі.

Коли до царя дійшла вістка, що Микола замішався між анархістів — він рішив поставитися твердо: його, як і всіх інших арештованих анархістів засудили на заслання.

Любов перемогла.

Великий князь піддався своїй судьбі. Тільки одно його мучило: чому того вечора не було Катюші на сходинах? Значить, вона знала й разом з Федором зрадила його!

Арештованих і скованих заговірників заладували в сибірські санки і цей сумний транспорт подався в глибину Сибіру на зустріч свому призначенню. Разом зі заговірниками їде великий князь. З ним поводяться нарівні зі всіми — нема ніяких привілеїв.

Переїзджають вони крізь невеличке містечко. І ось з юрби людей вибігла якась молода дівчина і кинулася до саней. Катюшка!

— Возьми мене зі собою!

Любов поборола все. Катюшка пішла за коханим — відтепер будуть жити тільки для себе. Ще тільки один раз написав князь до царя: просити його, щоб він позволив йому звінчатися з коханою. Цар дозволив. Далеко на Сибірі жив Микола Константинович життям сибірського селянина. Жив щасливо — ніколи на царськім дворі він не почувався такий щасливий.

Революції не дожив. Умер напередодні світової війни. По його смерти Катюшка вернулася до Петербурга і тут в жалобі і в самоті пережила переворот і двацять літ большевицького режиму.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Звичайні місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 106. відбудуться в неділю, 24. жовтня, в годині 12. вполудне, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, Оклей і Райс ул. Просимо всіх членів і членниц прийти, бо маємо важні справи, як вибір комітету на баль. Це останні збори перед балем. Довгуючі члени, коли не являться на збори і не заплатять свого довгу, будуть суспендовані. Прошу родичів, що мають синів у американській армії, чи дочок, принесіть на збори імя і при чім служить та чи є яким старшиною. Це конче нам потрібно до рекорду. — В. Любас, предс.; М. Попіль, кас.; Г. Дацьків, секр.

ЖАРТИ

Тайна зброя.

Знаний німецький науковець з кінця 19. століття, професор Рудольф Вірхано, був гострим критиком канцлєра Бісмарка за його вискоки та неспосібність поладнати деякі політичні справи. Раз він так допік Бісмаркови, що тойже визвав професора на двобій. Професор Вірхано приняв визов і приготовив своїх секундантів. Коли вже все було, готове і Бісмаркові секунданти прийшли умовитися за вибір зброї до двобою, професор переказав через своїх секундантів: „Як визваний, я маю право вибору зброї. Оце посилаю противникови дві кобаси, одна подібна до другої як дві каплі води. Одначе одна затроєна смертельними бацилями трихнози, а друга є чиста, без ніякої отрої. Його Екселенція, пан Канцлер, нехай вибирає, яка йому люба. Я тоді візьму другу".

Двобій відкликано.

НІМЦІ ВИВОЗЯТЬ З ФРАНЦІЇ ХАРЧІ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Наспіла до Лондону підземна французька преса принесла вістку, що німці силою забирають в французів харчі і вивозять до Німеччини. Пишуть газети, що як німці не спамятаються, що вони роблять, то в Франції буде голод. Німці забирають все, що можуть захватити, пакують у вагони і везуть додому.

НАЦИСТИ РОЗСТРІЛЮЮТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ГРОМАДЯН.

ЛОНДОН, (ОНА). — До Лондону прийшло кілька чисел нелегальної польської ґазети „Нове Дроґі". В одному з них є вістка, що німці розстріляли в Польщі кількох американських громадян жидівського походження. Їх мали німці розстріляти в Харкові.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Просимо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей блянкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи". **10 ц. треба доконче залучити на покриття вироблення нової металевої плити.**

Імя й призвище ______ Ч. від. ____

Стара адреса ______

Нова адреса ______

ТАРЗАН, ч. 855. Пастка долі.

Наймит Маліна поспішав до дому пана, де був скритий радіовий розсилач. Незадовго радіо розіслало вістку: „Малін згинув. Не дістав Тарзана, але ми..."

Депеші не докінчено, бо нагло двері виломалися, і в кімнату вбіг Тарзан з відділом поліції.

Тарзан переконав владу, щоб обшукала хату Маліна, і тепер шпигів піймано.

Але на одній стації далі на північ ця депеша пустила в рух інші пляни проти Тарзана.